

Dnr Ju2025/02026
Justitiedepartementet

YTTRANDE ÖVER PROMEMORIAN KOMPLETTERANDE FÖRSLAG TILL BETÄNKANDET SKÄRPTA OCH TYDLIGARE KRAV PÅ VANDEL FÖR UPPEHÅLLSTILLSTÅND (SOU 2025:33)

- Civil Rights Defenders avstyrker promemorians förslag att vandelsprövning ska införas i anknytningsärenden som rör de närmast anhöriga till en anknytningsperson, i de fall där familjeåterföreningsdirektivet inte är tillämpligt.

Civil Rights Defenders har i tidigare yttrande över betänkandet *Skärpta och tydligare krav påandel för uppehållstillstånd* (SOU 2025:33) avstyrkt förslaget att återinföra ett vandelskrav vid prövning av om en utlänning ska få resa in eller vistas i Sverige. Vi framhöll att ett sådant krav riskerar att leda till rättsosäkerhet, godtyckliga bedömningar och inskränkningar i yttrandefriheten. Det är oacceptabelt att även icke-straffbara yttranden eller deras konsekvenser kan påverka vandelsbedömningen. Förslaget riskerar att skapa självcensur, försvåra integrationen och förstärka negativa stereotyper. Vi ifrågasatte proportionaliteten i att utvisa personer på grund av icke-kriminaliserade ageranden och betonade att förslaget inte är förenligt med Sveriges internationella åtaganden.¹

Mot bakgrund av ovanstående motsätter sig Civil Rights Defenders att det föreslagna vandelskravet även ska införas för anknytningsärenden som rör de närmast anhöriga till en anknytningsperson, i de situationer som inte omfattas av den EU-rättsliga regleringen. Ett sådant krav saknar rättssäkerhetsgarantier och riskerar att leda till godtyckliga bedömningar. Förslaget omfattar dessutom individer som ofta saknar tillgång till offentligt biträde och därmed har begränsade möjligheter att tillvarata sina rättigheter. Regleringen av anhöriginvandring är redan idag komplex. Att ytterligare komplicera den genom att införa ett vandelskrav för vissa, men inte alla fall, kan inte anses vara motiverat eller lämpligt.

Det saknas vidare en tillräcklig analys av behov, lämplighet och proportionalitet. Att ett vandelskrav införs enbart för att EU-rätten inte hindrar det, är inte ett adekvat skäl. Varje inskränkning i individens rättigheter måste vara välmotiverad, rättssäker och förenlig med grundläggande rättsprinciper. Civil Rights Defenders beklagar i detta sammanhang att kommittédirektivet föreskriver att ett vandelskrav ska införas för samtliga uppehållstillstånd som inte omfattas av EU-rätten, oavsett om det anses vara lämpligt. Vi menar att frågor av denna karaktär bör utredas förutsättningslöst och med respekt för rättsstatens principer. Att sänka rättighetsnivån till EU:s miniminivå bör inte heller utgöra ett mål i sig.

¹ För en fullständig redogörelse, se Civil Rights Defenders, Yttrande över Skärpta och tydligare krav påandel för uppehållstillstånd (SOU 2025:33), 27 juni 2025.

Promemorian hänvisar även till opublicerade eller nyligen remitterade utredningar som berör eller tangerar de förslag som nu presenteras. Såväl uppdraget om anpassning av svensk rätt till EU:s migrations- och asylpakt (Ju 2024:E) som betänkandet *Skärpta villkor för anhöriginvandring* (SOU 2025:95) kommer, förutsatt att förslagen införs, att omforma den gällande regleringen om anhöriginvandring. Det är i dagsläget oklart hur regleringen kommer att se ut. Att i detta skede ytterligare komplicera regelverket, utan att invänta kommande förändringar, är inte lämpligt. Osäkerheten kring de samlade effekterna gör det dessutom svårt att genomföra en gedigen konsekvensanalys.

Remissvaret har beretts av Fredrika Blume.

Stockholm som ovan,

John Stauffer
Chefsjurist